

UNA POLÈMICA QUE NO ACABA

¿Perden vigència els premis?

Els certàmens han exercit en el món literari català un paper gens rebutjable, decisiu per al conreu de lectors i per evidenciar autors, i en última instància, per promoure una indústria del llibre pròpia.

En el franquisme tardà, el marc dels premis literaris s'emprava per a manifestos, discursos i proclames..., opinió pública i aplecs de resistència a la dictadura. Així, la classe política s'ha valgut de la literatura per tal d'adquirir densitat i cohesió. Ara, encara hi ha una gran vocació de condecorar glòries mig difuntes —biològicament— que no han tingut l'honor de ser reconegudes oficialment.

Premiar-les, passejar-les i deixar-se fotografiar amb elles, d'alguna manera, ha esdevingut un esport necrofilic que no té res a veure amb la cultura ni amb el tema que ara ens preocupa: l'estímul de la producció literària.

És indiscutible la significació de premis com els «Ausiàs March» de l'Ajuntament de Gandia i els «Octubre» de la ciutat de València. I també

Dalt, Manuel Rodríguez Castelló, guanyador del «Roís de Corella» d'enguany. Baix, Cebrià Ciscar Iliura el Premi de les Lletres a Lluís Guarnier.

D'unes setmanes ençà, s'ha tornat a suscitar el tema de la crisi dels concursos literaris. EL TEMPS ha intentat un sondeig d'opinió d'urgència.

M. Alberola i A. Maresma

JORDI VICENT

JORDI VICENT

l'aportació dels vora tres-cents —segons ha comptabilitzat Damià Huguet en un catàleg— premis comarcals, que en els darrers anys han eixit com a bolets.

Probablement n'hi ha massa per a tan poca densitat de creadors: no hi ha diputació, ajuntament, associació de veïns o agrupació de jubilats que no convoque el seu. Però la intenció —encara que bona— de convocar premis d'encuny oficial no és suficient.

Una fórmula obsoleta

En les últimes setmanes hi ha hagut veus i fets que han subratllat la crisi d'alguns concursos literaris institucionals i les irregularitats de funcionament.

En la XXXV convocatòria dels «Ciutat de Palma», tres dels membres del jurat —Xesca Ensenyat, Biel Mesquida i Camilo José Cela— llegiren un petit comunicat on dubtaven de la validesa del mètode i demanaven un debat sobre el paper de les institucions pel que fa a la promoció de la literatura. El text era el següent:

«Els sotasignats consideram que, en l'actual època de recuperació i rescatament lingüístic i cultural, els premis literaris donats per institucions oficials són una fórmula obsoleta de promoure i estimular la producció literària. Fórmula derivada d'una misèria cultural anterior, de la qual aquests premis continuen sent un mal símptoma. Les alternatives d'aquesta situació són complexes i caldria que s'esbrinessin mitjançant el necessari qüestionament i debat».

Arran d'això s'ha armat un cert cartapell. De fet, algun regidor de cultura s'ha posat en contacte amb algun signant del manifest, per tal de saber què fer amb el pressupost de cultura. Coses.

D'altra banda, els premis «Ciutat de València», de patrocini consistorial,

Ignasi Riera, editor i escriptor.

també manifesten tots els senyals de cerimònia funeral. L'acte de lliurament —el dia 4 de febrer—, amb representació militar, recordava antigues celebracions —només hi faltava un bisbe.

Un altre indicatiu és que dels tres premis oferits a obres inèdites fetes en valencià, dos s'han declarat deserts. El que quedava, el «Roís de Corella» de poesia, s'ha atorgat a Manuel Rodríguez Castelló, per l'obra *La set de la duna*. Indici fals, potser, però en llegir les resolucions del jurat, fins el secretari estava nerviós. De moment, un dels premis que configuraven el bloc, el de les «Lletres» —enguany assolit per Lluís Guarnier—, se l'ha afilat la Conselleria de Cultura. Probable inici de posteriors orfandats.

Salut de convocatòria

Els organitzadors dels certàmens més antics —«Ausiàs March» i «Octubre»— consideren que els premis gaudeixen de bona salut. Un dels responsables de l'àrea cultural de l'Ajuntament de Gandia ha fet saber a EL TEMPS que, superada la crisi dels anys d'UCD, la participació es manté en poesia, i en narrativa va a més.

Quant als «Octubre», segons el balanç d'Eliseu Climent, la participació «en novel·la ha augmentat, en poesia ha disminuït, i en assaig hem millorat: s'ha passat de les tesis doctorals arreglades a obres com *La crítica de la nació pura*, de Quico Mira, o *Les cendres de maig*, d'Ernest Garcia».

Quatre pedaços a la cultura

Els escriptors Biel Mesquida i Manuel Rodríguez Castelló no acaben de veure l'operativitat dels premis institucionals. Per a l'autor del comunicat de Palma, els premis només tenen un sentit: «publicació d'obres que mai no s'haurien pogut publicar. Però tot allò que fan les institucions està en funció d'una capitalització electoral, i per acabar amb això haurien de promoure la cultura sense fer sopars ni actes a salons. Els premis són quatre pedaços a la cultura».

Manuel Rodríguez Castelló considera que els premis serveixen «de tapadora d'altres manifestacions de molta més penúria. Si no incentiven la creació de revistes i tertúlies, no tenen sentit: editen quatre poetes i es pensen que ja han complert».

Les altres vies

Tant els patrocinadors dels premis «Ausiàs March» com els dels «Octubre» veuen altres plataformes per a publicar que no siguin els certàmens. «L'oferta és creixent —assegura Climent—, però el premi facilita el llançament de l'escriptor». A la comarca de la Safor, l'Institut Alfons el Vell —segons ens han fet saber els responsables de premi de Gandia— és l'eixida impresa d'investigadors i literaris.

Pel que fa als escriptors que hem consultat, Biel Mesquida creu en alternatives «de tipus beques, amb un jurat ampli —que no sigui tendenciós—, un termini llarg per a presentar projectes i una pasta determinada». Rodríguez Castelló considera que no hi ha moltes vies, i que «estan per investigar i potenciar. Hi ha un espai a guanyar en la literatura que és l'escena: això acabaria amb la literatura com a un luxe de bibliòfils».

Al País Valencià hi ha les beques que reivindica Mesquida, amb el patrocini de la Diputació de València. Però la publicitat que en fan no sol transcendir l'edifici i només se n'assabenten els de sempre. D'altra banda, les edicions que es fan de molts dels premis oficials no arriben a distribuir-se: tot queda en la convocatòria, els canapès i el vi d'honor. I les fotos. Premis, guanyar-los o no, forma un criteri diferent en el concursant. Ara, també forma opinió la forma d'organitzar-los i dur-los a terme.

En tot cas, allò que perdem en literatura ho guanyem en rècords olímpics d'atletes de la paraula. Com són els casos del balear Miquel López

Crespí —seixanta premis— i del valencià Manuel Joan i Arinyó, que ronda la vintena. Efecte o causa, és una manera de crear en l'editor la necessitat de publicació.

Al Principat, des de Santa Llúcia

La polèmica dels premis literaris cada any ressuscita i fa voltes i més voltes, com si fos un peix que es mossega la cua. Tot va començar la nit de Santa Llúcia de l'any 1982, quan el jurat del premi de novel·la Sant Jordi va decidir premiar l'obra *Christian* de Toni Pasqual, aleshores estudiant de COU de 17 anys, a més de fer unes recomanacions literàries. Tot plegat va ser molt mal rebut i interpretat com un càstig als autors reconeguts que s'havien presentat a la convocatòria i que segons el jurat no tenien el nivell necessari.

Més tard, al començament del 83, van ser Castellet i Molas, arran del premi Josep Pla, els qui van plantejar que era impossible que sortissin novel·les de qualitat en tots els premis que es convoquen cada any a tot el país. L'any 84 va ser el premi Docu-

BARCELÓ

menta el que va ser declarat desert i l'any passat va caure com una galleda d'aigua freda la declaració de desert dels premis Prudenci Bertrana i Carles Raola a Girona. Narcís Comadira, com a membre del jurat, va dir que els

textos presentats tenien una qualitat molt baixa.

Cada vegada que un premi queda desert, es posa més llenya al foc en aquesta polèmica, que ningú no sembla tenir a l'abast la possibilitat

bres utilitzant totes les tècniques que hi ha per fer-ho, només pensen en la coberta i quatre coses més».

«Els editors catalans —continua Monzó— desconeixen què és la promoció. Si es fes una promoció ben feta, ells serien els primers a treure'n més calers, perquè, en definitiva, l'editorial és un negoci. Quan sorgeix la polèmica, s'acaba parlant de coses laterals. Si un premi pot ser una injustícia, ací tenim cinc-centes injustícies; en els països normals hi ha com a molt dos o tres premis, i ja està».

Quasi tothom vinculat al món de les lletres està implicat en els premis; la majoria d'escriptors, més o menys reconeguts, n'han estat jurats i participants. En Vicenç Villatoro n'és una bona mostra, guanyador del premi Sant Jordi i del Sant Joan, és membre del jurat del Sant Jordi, i a més, es dedica a fer de periodista de cultura. Ens comenta: «els premis literaris són el succedani de moltes coses, un succedani per a l'escriptor, que es troba que no hi ha política editorial. Un succedani per a les editorials. I per als lectors, perquè sovint només es regeixen per la franja de colors que indica que l'obra ha estat guanyadora. I no cal dir que és un succedani per a moltes institucions, que no tenen una política cultural i queden justificades en crear-ne un de nou».

Una altra opinió que EL TEMPS ha recollit és la d'Ignasi Riera, que treballa en una editorial i també és escriptor. D'entrada, ens comenta: «Per als autors inèdits, els premis són un sistema perquè les seves obres siguin llegides; quasi es pot assegurar que un 40 % del jurat se les llegeixen. El que es pot dir és que hi ha un excés de premis, per falta de material. Els originals van d'un premi a un altre, i al final t'acaba tocant. Això ho dic per experiència pròpia. El premi no és una garantia de qualitat».

Amb la mateixa franquesa, ens continua explicant Ignasi Riera l'entrellat dels premis, dels quals diu: «El país té autèntics especialistes, com Josep Faulí, Emili Teixidor i Vidal Alcover, que quan estan en un jurat són els que marquen el joc d'una manera molt hàbil». Com a editor, el senyor Riera ens ha dit: «Les depressions que agafen els escriptors són fortes, no us en diré noms, però us puc assegurar que perdre un premi és un element de frustració». Acaba el seu comentari amb una frase concloent: «Si no hi hagués premis, no hi hauria novetats».

Tot ben barrejat ens assegura que la polèmica continuarà. □

BARCELÓ

Jurats del Premi Santa Llúcia-80. Baix, nit dels Premis, en la convocatòria del 81.

d'apagar. Xavier Bru de Sala ens diu, com a persona vinculada a l'editorial Fundació de l'Enciclopèdia Catalana, que ell està tranquil, sobretot, des de la perspectiva del premi Sant Jordi —organitzat per la Fundació E.C. i Òmnium Cultural—, perquè creu que es tracta d'una polèmica falsa; ens cita informació d'Alemanya on, segons li ha explicat Til Stegman, hi ha molts més premis literaris per metre quadrat que a Catalunya, però allà tothom té clar quins són els més importants.

A part els escriptors, qui està realment implicat en els premis són les editorials, que s'agafen aquesta iniciativa com l'única acció per promoure llibres i escriptors. Quim Monzó això ho té molt clar: «els premis literaris sobreviuen perquè l'escriptor troba que és l'única forma de publicar. Això és cert. La gent es pregunta com s'ha de fer per acabar amb els premis, perquè en la majoria de casos són injustos, tèrbols i poc clars. Em sembla que l'única manera és que els editors es converteixin en professionals de debò. Durant molt de temps, s'ha dit que els escriptors no ho eren, i ara resulta que sí que ho són, però, en canvi, els editors, no, no ho són gens ni mica. No es dediquen a promoure lli-

